

CENTAR
ZA ISTRAŽIVANJE
JAVNIH POLITIKA

Centrova analiza (zlo)upotreba oružja u Srbiji diskutovana na Okruglom stolu

Na okruglom stolu u organizaciji UNDP/Centra za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi (SEESAC), održanom u Medija centru 29. maja 2015. godine, centralni događaj bila je analiza unosa na internet platformu „Oružje na meti”, koju je sačinio Centrov tim: Svetlana Đurđević-Lukić, Marina Tadić i Tatjana Milić. Uz domaćine, koordinatora SEESAC Dr Ivana Zveržhanovskog i Ive Savić, nadležne za ovu platformu u SEESAC timu, i direktorku Centra za istraživanje javnih politika koja je predstavila nalaze istraživanja, Miljko Simović, Predsednik međuresornog vladinog tela - Saveta za kontrolu malokalibarskog oružja i lakog naoružanja, govorio je o nedavno usvojenom Zakonu o oružju i municiji i tekućoj akciji predaje odnosno legalizacije ilegalnog oružja.

Iva Savić je objasnila da je rad na platformi www.oruzjenameti.org počeo 2012. godine sa ciljem da se prikupe saznanja o tome šta građani Srbije misle o oružju, njegovom posedovanju i nošenju, da li je to deo kulture. Sem toga, polazna ideja je bila da se pozovu građani da na platformu unose zapažanje o viđenom oružju kako bi se stekla preciznija slika gde se oružje nalazi, u kakvim okolnostima ga građani pokazuju i koriste, i o incidentima do kojih dolazi njegovom zloupotrebom. Ona je predstavila mogućnosti platforme, koja je i dalje otvorena za nove unose.

Svetlana Đurđević Lukić je obrazložila Centrovu ekspertizu i motivaciju za bavljenje ovom temom, kao i pristup u uspostavi baze podataka na osnovu unosa na Platformu. U trenutku otpočinjanja analize, na platformi je bilo 470 unosa, od kojih je ravno 400 bilo medijskih izveštaja o incidentima sa zloupotrebom oružja, u periodu februar 2013- februar 2015. Ona se usredsredila na predstavljanje ključnih segmenata analize kao što su: kontekst incidenata, rodna dimenzija zloupotrebe oružja, lokacije na kojima je dolazilo do incidenata.

Iako se, sa metodološkog stanovišta, mogu staviti primedbe na zaključivanje na osnovu medijskih priloga, u kojima nema uvek dovoljno preciznih podataka, time se ipak se ne umanjuje značaj analize budući da su varijable pažljivo odabrane prema međunarodnim standardima koje koristi SEESAC. Osim toga, reč je o jedinom istraživanju ovog problema posle punih 10 godina, na osnovu koje se mogu izvući zanimljive informacije i steći utisak o postojećim trendovima.

Neki od zaključaka koji se izdvajaju:

- građani poseduju čitave arsenale nelegalnog oružja premda 80% tog oružja može biti legalizovano,
- žene su 5 puta češće žrtve nego počinioci
- mali procenat maloletnih osoba uključenih u takve incidente.

- u 2/3 incidenata sa oružjem o kojima su mediji izveštavali učestvuju osobe za koje se zna da imaju ili dosije ili su u pitanju situacije u kriminalnom kontekstu.

Predsednica Centra je ukazala i na rodnu dimenziju, odnosno činjenicu da u pogledu posedovanja i korišćenja oružja postoji ogroman rodni disbalans jer minimalan broj žena koristi oružje. Stoga je u ovim incidentima čak 83% muškaraca. Međutim, iako se o incidentima u kriminalnom kontekstu najviše izveštava, smrtni ishod je u samo 7% takvih situacija. Mnogo dramatičnija situacija je kod nasilja u porodici – koji se čak u 50% slučajeva upotrebe oružja završava smrtnim ishodom.

Interesantan je i podatak da su muškarci češće žrtve na otvorenom prostoru, a žene u kući.

Po dostupnim podacima, žrtve i počinioci incidenata se u 72% slučajeva poznaju, to su članovi porodice, prijatelji, poznanici i sl.

Profil počinioca najčešće je opisivan u medijima kao od ranije poznat policiji, dok su počinioci u određenom broju povezani i sa poslovima koji uključuju posedovanje oružja – MUP, vojska, privatno obezbeđenje.

Zabrinjavajuće je to što se, sudeći po dostupnim podacima, dešavalo da je osobama sa kriminalnim dosijeom vraćano oružje, kao i činjenica da je oružje prisutno na javnom mestu, ispred škola, vrtića, u saobraćaju i slično.

Ohrabruje podatak da većina posetilaca Platforme ima negativan stav prema nošenju oružja, čak traži od policije da ne nose oružje na vidljivom mestu.

Miljko Simović je rekao da je analiza Centra vrlo značajna i da doprinosi radu MUP-a u procesu rešavanja problema zloupotrebe oružja. Gospodin Simović je rekao da je prvi korak koji je MUP učinio u vezi sa oružjem bila izmena zakona koju su sproveli 1998. godine. Tom izmenom je onemogućeno imaću oružja njegovo nošenje i razdvojeno posedovanje oružja od nošenja, za koje je potrebna posebna dozvola.

Novi Zakon o oružju je izglasan 20. februara i stupio na snagu 4. marta 2015. ali je njegova primena odložena na godinu dana kako bi se doneli i odgovarajući podzakonski akti.

Novi zakon u potpunosti je standardizovan sa pravom EU, ali će u nekim odredbama biti i strožiji, u smislu da će krivična dela vezana za upotrebu oružja biti sankcionisana isključivo kaznom zatvora, odnosno da će biti isključena mogućnost alternativne, novčane kazne.

Novina koju Zakon donosi jeste obaveza zdravstvenog pregleda, kao i da ono lice koje ima dozvolu za nošenje oružja za ličnu bezbednost, mora da ga nosi skriveno i da ne uznemirava građane.

Gospodin Simović je ukazao na trend opadanja broja vlasnika oružnog lista, sada ima oko 1 milion i 13 hiljada komada oružja registrovanog u posedu građana. Opadanju je doprineo i Zakon o privatnom obezbeđenju – kojim je zabranjena upotreba automatskog i poluautomatskog oružja, dozvoljeni su samo pištolji kalibra 7.62 i 7.65.

Tokom diskusije postavljana su pitanja vezana za proceduru izdavanja dozvola za posedovanje i nošenje oružja, ali i pitanja u vezi sa procenom stepena edukovanosti medija da prate ovu oblast. Svetlana Đurđević-Lukić je ocenila da mediji nisu dovoljno upućeni u problematiku reforme sektora bezbednosti, i da postoji mogućnost da se postave teža pitanja, poput onoga zašto u tekućoj legalizaciji nisu ponuđene podsticajne mere, da li je pad broja registrovanog oružja možda u vezi sa porezom na njegovo posedovanje koji bi mogao biti smanjen, zašto MUP nije izašao sa analitičkim podacima i bolje pripremio tekuću akciju u saradnji sa organizacijama civilnog društva. Centar ovom problemu pristupa isključivo sa stanovišta ljudske bezbednosti, sa stanovišta građana, konkretnih ranjivih grupa i zato smatra

da je rešavanje ovog problema od velikog značaja ne samo na unutardržavnom već i na regionalnom nivou.

Dr Zveržhanovski je naglasio da SEESAC godinama podržava rešavanje ovog problema u regionu ali da još uvek ne postoji idealna metodologija za sprovođenje akcija legalizacija. On je naglasio da treba raditi na podizanju svesti u javnosti i širenju kulture posedovanja oružja.

Predstavnik MUP nije bio precizan u pogledu ocene rezultata kampanje legalizacije koja se završava 4. juna, navodeći da je intenzitet povećan poslednjih dana i da očekuje da će se broj predatih komada oružja, municije i minsko-eksplozivnih sredstava biti najveći upravo poslednjih dana ove akcije koje ne može biti produžena.

Beograd, 29.maj 2015.